

1. Obiekt

RAFINERIA CUKRU, OBECNIE MAGAZYN

2. Czas powstania

1771-1772 / 1826

3. Miejscowość

WROCLAW

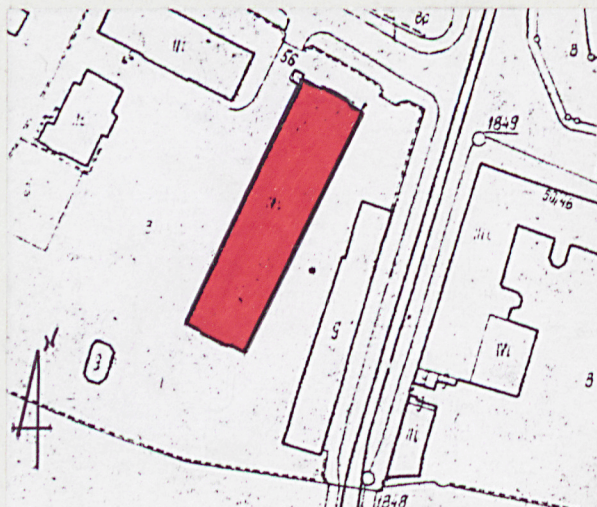
11. Zdjęcia, rzut, przekrój, sytuacja, orientacja

1.

2.

3.

4. Adres

ul. Księcia Witolda 52/54
50-203 Wrocław ob. 56

nr hipoteczny

lub. ewid. gruntów

5. Przynależność administracyjna

województwo dolnośląskie

gmina Wrocław, powiat: Wrocław

6. Poprzednie nazwy miejscowości

WRATISLAW, WRATISLAWIA,
WRETISLAW, BRESLAW, BRESLAU,

7. Przynależność administracyjna
przed 1 VI 1975

województwo wrocławskie

powiat Wrocław

8. Właściciel i jego adres

Wrocławskie Zakłady Zielarskie
"Herbapol" S.A.
ul. Księcia Witolda 52/54
50-203 Wrocław

9. Użytkownik i jego adres

J.W.

10. Rejestr zabytków

A/5338/180

Nr 180 data 30.12.1970r.

Budynek dawnej rafinerii cukru wybudowany został na zagospodarowanej części Kępy Mieszczańskiej przy południowym nabrzeżu, na zachód od portu miejskiego. Potwierdza to rysunek F.B.Wernera z 2. ćw. XVIIIw. Wzniesiony wg projektu Karla Gottharda Langhansa w latach 1771-1772, stał się wczesnym przykładem XVIII-wiecznego klasycyzmu. Rozwiązaniem przestrzennym nawiązywał w pewnym stopniu do folwarcznych spichlerzy. Jego pierwotny wygląd utrwalałony został na rysunku Heinzego z 1783 roku. Obecnie jego bryła niewiele różni się od stanu pierwotnego. Zmianie uległa głównie konstrukcja czterospadowego dachu, która w wersji pierwotnej przykrywała trójpoziomowy strych, pełniący prawdopodobnie funkcje magazynowe. Ponad dach wystawały liczne kominy związane z funkcją budynku. Poniżej gzymsu wieńczącego, poszczególne otwory okienne połączone były sztukaterijnymi girlandami. Centralne ryzality pozorne każdej z elewacji flankowały po dwa płaskie pilastry. Nad ryzalitami elewacji bocznych znajdowały się prostopadłościennymi wybudówki. Elewacje na poziomie pierwszej kondygnacji zostały udekorowane horyzontalnymi podziałami. Wg E.Małachowicza w 1826 roku dziesięć kotłów przerabiało importowaną trzcinę cukrową. W tym samym roku miał też miejsce

Budynek wolnostojący, usytuowany w centralnej części południowego nabrzeża Kępy Mieszczańskiej, na południowy zachód od skrzyżowania ul. Księcia Witolda i ul. Mostowej, elewacją frontową skierowany na północny zachód. Niepodpiwniczony, czterokondygnacyjny, kryty dachem dwuspadowym o małym spadzie połaci, w układzie kalenicowym do elewacji frontowej. Budynek na ogrodzonym terenie zakładu Wrocławskich Zakładów Zielarskich „Herbapol” S.A., otoczony wybrukowanym podwórzem.

MATERIAŁ I KONSTRUKCJA: murowany z cegły, na zaprawie wapienno-piaskowej, tynkowany. Granitowe wsporniki wmurowane pomiędzy oknami pierwszej kondygnacji: w elewacji frontowej między trzecią a siódmą osią, w elewacji tylnej między osiami ryzalitu.

Sklepienia: na pierwszej kondygnacji wszystkie pomieszczenia przesklepione. W centralnym przejeździe jedno przeszło sklepienia krzyżowego i jedno przeszło kolebkowe. Po bokach przejazdu w korytarzach oraz bocznych pomieszczeniach ceglane kolebki z parami lub pojedynczymi rzędami lunet o ostrym wykroju. Wszystkie kolebki o osiach równoległych do elewacji frontowej. W części południowej pierwotnie siedem przeszła sklepienia żaglastego, wspartych na filarach oraz dodatkowo trzy przeszła sklepienia krzyżowych.

Stropy: od drugiej kondygnacji współczesne stropy żelbetowe wykonane z prefabrykatów żebrowych typu przemysłowego.

Dach: dwuspadowy, o niewielkim spadzie połaci, z kalenicą równoległą do elewacji frontowej.

Więźba dachowa: współczesna żelbetowa analogiczna do stropów, wsparta na dwóch rzędach słupów.

Posadzki: współczesne lastriko.

Schody: oryginalna klatka schodowa na południe od centralnego przejazdu z krętymi schodami wokół murowanego filara na rzucie półkola. Konstrukcja ceglana, stopnie i podstopnice betonowe. Od drugiej kondygnacji schody trójbiegowe z podestami, z filarem na rzucie kwadratu. Nad podestami przeszła sklepienia krzyżowego. Nad schodami ceglane kolebki. Dwie wtórne klatki schodowe: południowa i północna. Schody trójbiegowe z prostokątnymi duszami i podestami, konstrukcje żelbetowe. Północna klatka schodowa większa.

Drzwi: w ryzalitach elewacji frontowej i tylnej prostokątne, zamknięte półkolistymi nadświetlami, pozostałe prostokątne, wszystkie metalowe. Nadświetla podzielone promieniście drewnianymi szprosami. Wewnętrzne drzwi współczesne.

Okna: prostokątne, drewniane, krosnowe, dwuczęściowe, z podziałami

14. Kubatura	15. Powierzchnia użytkowa	16. Przeznaczenie pierwotne	17. Użytkowanie obecne
ok. 22 500 m ³	ok. 4 000 m ²	przemysłowe	magazynowe
18. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja (po 1945 r.) W okresie powojennym zasadniczy remont budynku przeprowadzono w latach 1972-1974. Zlikwidowano wtedy wszystkie drewniane konstrukcje znajdujące się ponad przesklepionym parterem. W ich miejsce wprowadzono żelbetowe słupy, na których wspierają się żeberkowe stropy i dach. W wyniku tych zmian zmniejszono ilość kondygnacji z sześciu do czterech, łącząc drugą z trzecią i piątą z szóstą. Zlikwidowano centralną, wschodnią klatkę schodową, natomiast wprowadzono w północnym i południowym narożniku traktu wschodniego dwie nowe o konstrukcji żelbetowej. W połowie lat 90. Przeprowadzono kolejną modernizację mającą na celu zwiększenie sterylności wnętrza. W roku 1995 zatwierdzone zostały wytyczne dotyczące remontu elewacji, który miał być przeprowadzony w 1999 roku.		19. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy, konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje) Budynek w dobrym stanie technicznym. Mury nośne, sklepienia i stropy nienaruszone i suche. Na elewacjach zewnętrznych niewielkie ubytki tynku. Pokrycie dachu kompletne. Stolarka okienna w dobrym stanie, drzwi współczesne.	
20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie Należy przeprowadzić remont elewacji uwzględniający powrót do stanu z modernizacji po roku 1826.			

21. Akta archiwalne i źródła ikonograficzne (rodzaj, numer i miejsce przechowywania)

1. Rafineria cukru. Rysunek Heintz'ego, 1783r. Reprodukacja /w:/ Hinrich C., C.G.Langhans. Ein Schlesischer Baumeister 1733-1808, Strassburg 1909, tabl. VII,
2. Rafineria cukru, stan po przebudowie. Akwaforta M.v. Grossmanna, ok. 1830r. Reprodukacja /w:/ Czerner O., Wrocław na dawnej rycinie, Wrocław 1989, il. 259,
3. Rafineria cukru, widok od ul. Mostowej. Fotografia H.Semina, ok. 1930r. Reprodukacja /w:/ "Schlesische Monatshefte" 1930, s. 345,
4. Fotografia lotnicza, ok. 1930r., Muzeum Miejskie we Wrocławiu, bez sygn.

ARCHIWALIA:

1. Archiwum Budowlane Miasta Wrocławia, teczka 4802,

22. Bibliografia

1. Henrici W., C.G.Langhans. Ein Schlesischer Baumeister 1733-1808, Strassburg 1909, s. 24 nn,
2. "Schlesische Monatshefte" 1930, s. 345,
3. Małachowicz E., Wrocław na wyspach, Wrocław 1981, s. 144-145, 162-163, 166, 171,
4. Atlas architektury Wrocławia, T. II, Wrocław 1998, s. 175,

23. Uwagi różne

24. Opracowanie karty ewidencyjnej

Prinowska
 tekstI.Bińkowska, A.Hryniewicz,
imię, nazwisko, data, podpis
 plany, rysunkiArtur Hryniewicz,
imię, nazwisko, data, podpis
 zdjęcia fotogr.Artur Hryniewicz,
imię, nazwisko, data, podpis

miejsce przechowywania negatywów

KARTA PO WYPEŁNIENIU PODLEGA OCHRONIE NA PODSTAWIE PRZEPISÓW PRAWA AUTORSKIEGO

25. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

26. Załączniki

5 wkładek do karty,

1. Miejscowość:	WROCŁAW	2. Obiekt (nazwa jak na karcie)	3. Zawartość wkładki: nazwa materiału uzupełniającego
2. Gmina:	WROCŁAW	RAFINERIA, OBECNIE MAGAZYN	c.d. historii i opisu,
3. Powiat:	WROCŁAW		
4. Województwo:	DOLNOŚLĄSKIE		

c.d. historii:

pożar, po którym budynek uległ nieznacznej przebudowie. Przede wszystkim zmieniono kondygnacje strychowe przez wyprowadzenie ponad dotychczasowy gzyms jeszcze jednej, prostej kondygnacji oraz przykrycie całości dwuspadowym dachem o niewielkim nachyleniu połaci. Uproszczono dekorację ryzalitów, wprowadzono półokrągłe i powiekowe otwory okienne. Zlikwidowano sztukatorskie dekoracje podokapowe oraz z ryzalitów, a także zmieniono charakter boniowania na pierwszej kondygnacji. Stan ten dobrze ilustruje grafika z roku 1852 wykonana wg inwentaryzacji z roku 1835. Po stronie wschodniej, omawianemu budynkowi, towarzyszył drugi równoległy, o tej samej długości, lecz nieco niższy. Oba połączone były pochylnią wspartą na trzech arkadach ze spadkiem w kierunku wschodnim. Budynek towarzyszący uległ rozbiórce przy wytyczaniu ul. Mostowej i połączeniu obu brzegów Odry mostem Królewskim (obecny most gen. Wł. Sikorskiego), przed 1875 rokiem. Na wspomnianej inwentaryzacji z roku 1835 zamieszczono rzuty przyziemia obu budynków. W omawianym przez nas zaznaczone zostały dwie klatki schodowe, z których zachodnia istnieje do dzisiaj.

Wraz z rozwojem cukrownictwa buraczanego, w 1. połowie XIX wieku, budynek Langhansa przestał pełnić swoje pierwotne funkcje i został przystosowany do celów magazynowych.

W okresie pierwszej wojny światowej na planach Wrocławia był określany jako: Proviant Magazin, później Proviant Amt, natomiast w okresie międzywojennym Reichs Proviant Amt. Budynek nie uległ zniszczeniu w czasie drugiej wojny światowej. Od ok. 1960 roku użytkowany jest przez Wrocławskie Zakłady Zielarskie Herbapol i nadal pełni funkcje magazynowe. W 1970 roku wpisany został do rejestru zabytków. Natomiast w latach 1970-1971 o możliwość jego użytkowania starał się Zakład Narodowy im. Ossolińskich.

c.d. opisu:

na drobne kwatery. Na pierwszej kondygnacji i w ryzalitach na drugiej kondygnacji wysokie ze ślaniem, na pozostałych kondygnacjach niskie. W ryzalitach okna półkoliste i zamknięte odcinkami koła podzielone szprosami w promienistym układzie.

RZUT: budynek na planie prostokąta wydłużonego na osi północny wschód - południowy zachód, elewacją frontową skierowaną na północny zachód. Na każdej elewacji centralny ryzalit pozorny. W ryzalicie wschodnim i zachodnim bramy centralnego przejazdu. Wnętrze trójtaktowe z traktami na dłuższej osi. W węższym środkowym

Wkładkę założył: ...Artur Hryniewicz, październik 2000r.,

Miejsce przechowywania negatywów.....

trakcie korytarz, trakty boczne szersze. Wszystkie kryte kolebkami równoległymi do elewacji frontowej, z parami lub pojedynczymi lunetami o ostrym wykroju. W części południowej i północnej budynku pierwotnie dwa jednoprzestrzenne pomieszczenia. Południowe z czterema filarami wspierającymi dziewięć przęseł sklepień żaglastych i krzyżowych. Północne pomieszczenie węższe sklepione trzema kolebkami oddzielonymi gurtami. Pierwotnie dwie klatki schodowe przy centralnym przejeździe. Zachowana prostokątna klatka schodowa w trakcie frontowym na południe od przejazdu. Zlikwidowana półkolista klatka schodowa w trakcie tylnym na północ od przejazdu. Obecnie wbudowane dwie nowe klatki schodowe w trakcie tylnym: w pomieszczeniu południowym i przy czwartej oraz piątej osi części północnej.

BRYŁA: jednorodna, zwarta. Budynek czterokondygnacyjny, niepodpiwniczony, kryty dachem dwuspadowym o niewielkim nachyleniu połaci, z kalenicą równoległą do elewacji frontowej i tylnej. Pierwotnie sześć niskich kondygnacji, z których obecnie połączono kondygnację drugą z trzecią i piątą z szóstą. Oryginalną wysokość zachowały jedynie kondygnacja pierwsza i obecna trzecia, pierwotnie czwarta. Na obecnej drugiej kondygnacji przy oryginalnej klatce schodowej przybudowana stalowa rampa na wysokości pierwotnego stropu drewnianego.

ELEWACJE: elewacja frontowa północno-zachodnia: sześciokondygnacyjna, siedemnastoosiowa, z centralnym, jednoosiowym ryzalitem pozornym. Na narożach elewacji i ryzalitu szerokie lizeny. Pierwsza kondygnacja wyższa od pozostałych, boniowana w płaskie prostokątne płyty, na lizenach w poziome pasy. Nad półkolistymi płycinami nadokiennymi bonie załamane w kształcie klinów. W ryzalicie prostokątny otwór wejściowy z półkolistym nadświetlem. W pozostałych osiach prostokątne otwory z półkolistymi płycinami powyżej. W osiach trzeciej, czwartej, szóstej, jedenastej i piętnastej otwory drzwiowe, w pozostałych okienne. Pomiędzy oknami jedenastej i piętnastej osi od lewej granitowe, prostopadłościennie wsporniki. Między otworami i płycinami gzyms na całej szerokości elewacji. Profilowany gzyms między pierwszą i drugą kondygnacją. Powyżej elewacja gładko tynkowana. Otwory okienne prostokątne, niskie. Na szóstej kondygnacji gzyms podokienny. W ryzalicie na poziomie drugiej i trzeciej kondygnacji prostokątny, wysoki otwór okienny, na czwartej kondygnacji półkolisty otwór okienny. Oba we wspólnym wklęsłym obramieniu, zamkniętym u góry półkoliście z półkolistym gzymsem. Na piątej kondygnacji prostokątny otwór okienny, na szóstej niskie okno, zamknięte odcinkiem koła. Elewację wieńczy gzyms podokapowy.

Elewacja boczna północno-wschodnia: szczytowa, sześciokondygnacyjna, czteroosiowa, z centralnym, dwuosiowym ryzalitem pozornym. Boniowanie, lizeny i gzymsy analogiczne do elewacji frontowej. Na pierwszej kondygnacji otwory okienne z półkolistymi płycinami nadokiennymi. Osie ryzalitu wytyczone blisko siebie, obramienie półkolistych wnęk z pasa boni. Na piątej kondygnacji w ryzalicie jedno okno: prostokątne, większe od pozostałych. Na szóstej kondygnacji zamiast otworu okiennego wnęka zamknięta odcinkiem koła. Wieńczący elewację niski, trójkątny szczyt obramiony gzymsem. Także ryzalit zwieńczony trójkątnym szczytem z płaskim frontonem i dwoma niewielkimi, okrągłymi otworami wentylatorów nad lizenami.

Elewacja tylna południowo-wschodnia: analogiczna do frontowej: sześciokondygnacyjna, siedemnastoosiowa z centralnym ryzalitem pozornym. Articulacja pionowa i pozioma, boniowanie oraz wielkości otworów identyczne jak na fasadzie. Na pierwszej kondygnacji w szóstej osi od lewej zamurowane okno, w piętnastej osi otwór drzwiowy. W ryzalicie pomiędzy oknami granitowe, prostopadłościennie wsporniki jak na elewacji frontowej. W ryzalicie wysokie, prostokątne okno i niskie półkoliste połączone wspólnym wklęsłym obramieniem z półkolistym

1. Miejscowość:	WROCŁAW	2. Obiekt (nazwa jak na karcie)	3. Zawartość wkładki: nazwa materiału uzupełniającego
2. Gmina:	WROCŁAW	RAFINERIA, OBECNIE MAGAZYN	c.d. opisu, spis ilustracji, rzut
3. Powiat:	WROCŁAW		przyziemia,
4. Województwo:	DOLNOŚLĄSKIE		

gzymsem u góry. Dodatkowy gzyms pod oknem piątej kondygnacji.

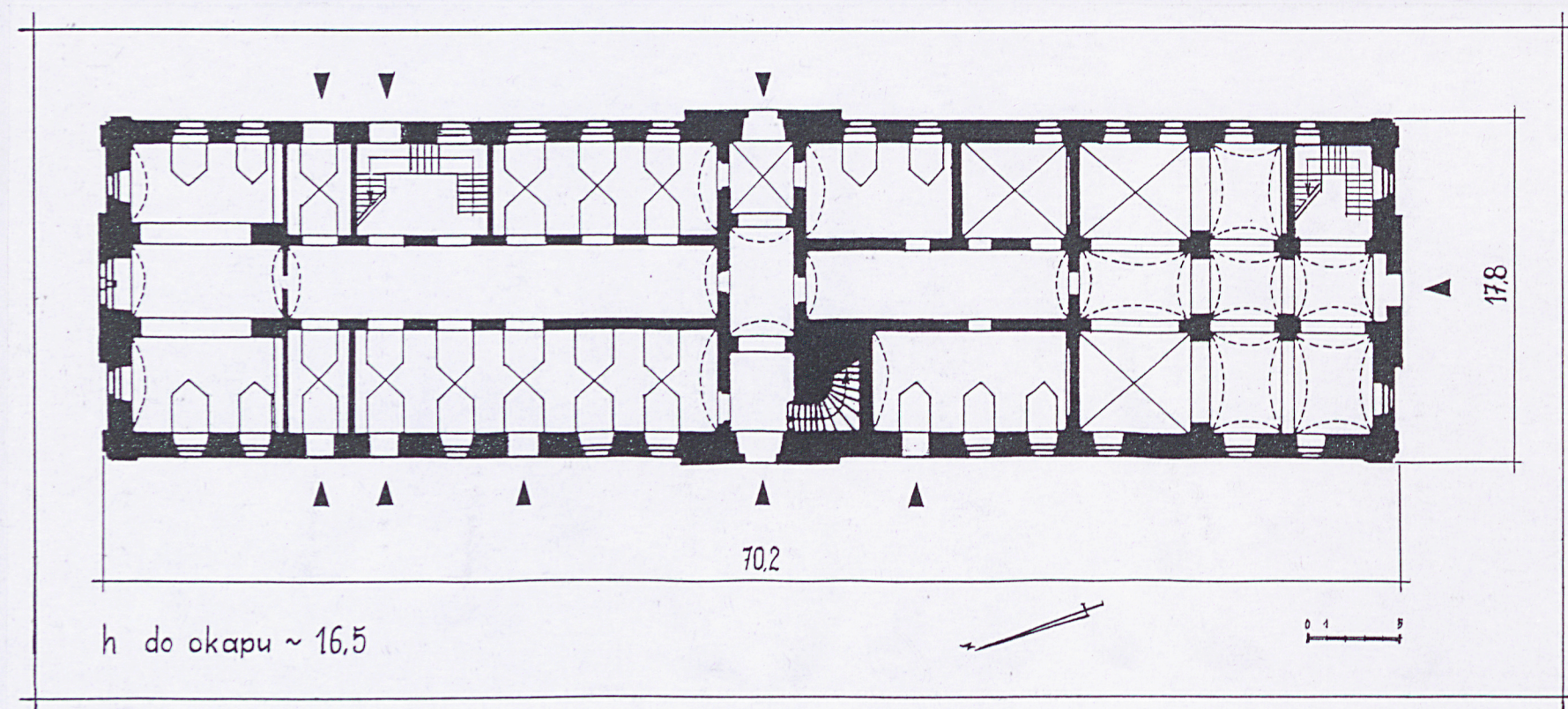
Elewacja boczna południowo-zachodnia: szczytowa, sześciokondygnacyjna, trójosiowa, z centralnym, jednoosiowym ryzalitem pozornym. Boniowanie, lizeny i gzymsy analogiczne do pozostałych elewacji. Na pierwszej kondygnacji w ryzalicie prostokątny otwór wejściowy. Powyżej jednospadowe zadaszenie. Obramienia okien ryzalitu analogiczne do ryzalitu elewacji tylnej. Na piątej kondygnacji po bokach otworu okiennego dwie, niewielkie, prostokątne płyciny. Szczyt wieńczący elewację i szczyt ryzalitu analogiczne do elewacji północno-wschodniej. INSTALACJE: elektryczna, wodna, kanalizacyjna, ogrzewanie miejskie.

SPIS ILUSTRACJI:

1. Elewacja frontowa pn.-zach.
2. Plan orientacyjny 1: 10 000.
3. Plan sytuacyjny 1: 2000.
4. Rzut przyziemia.
5. Budynek rafinerii wg inwentaryzacji z 1835r.
6. Rafineria z nabrzeżem, widok z mostu gen. Sikorskiego.
7. Elewacja tylna pd.-wsch.
8. Elewacja boczna pd.-zach.
9. Elewacja boczna pn.-wsch.
10. Elewacja tylna, środkowy ryzalit pozorny.
11. Środkowa klatka schodowa, kręte schody między 1. a 2. kondygnacją.
12. Środkowa klatka schodowa, kręte schody między 3. a 4. kondygnacją.
13. Rampa przy środkowej klatce schodowej na 2. kondygnacji.
- 14.1. kondygnacja, sklepienie w korytarzu części pd.
- 15.1. kondygnacja, sklepienie w przejeździe.
- 16.1. kondygnacja, sklepienie w części pn.-wsch.
- 17.1. kondygnacja, sklepienie w części pn.-zach.
- 18.1. kondygnacja, sklepienie w części pd.-wsch.
19. Pd. klatka schodowa, widok od góry.
20. Pd. klatka schodowa, widok od dołu.
21. Pn. klatka schodowa, widok od góry.
22. Pn. klatka schodowa, widok od góry.
- 23.1. kondygnacja, korytarz w części środkowej.
24. Konstrukcja stropodachu.
25. Wnętrze obecnej 2. kondygnacji, pierwotnie 2. i 3. kondygnacji.

Wkładkę założył: ...Artur Hryniewicz, październik 2000r.,

Miejsce przechowywania negatywów.....

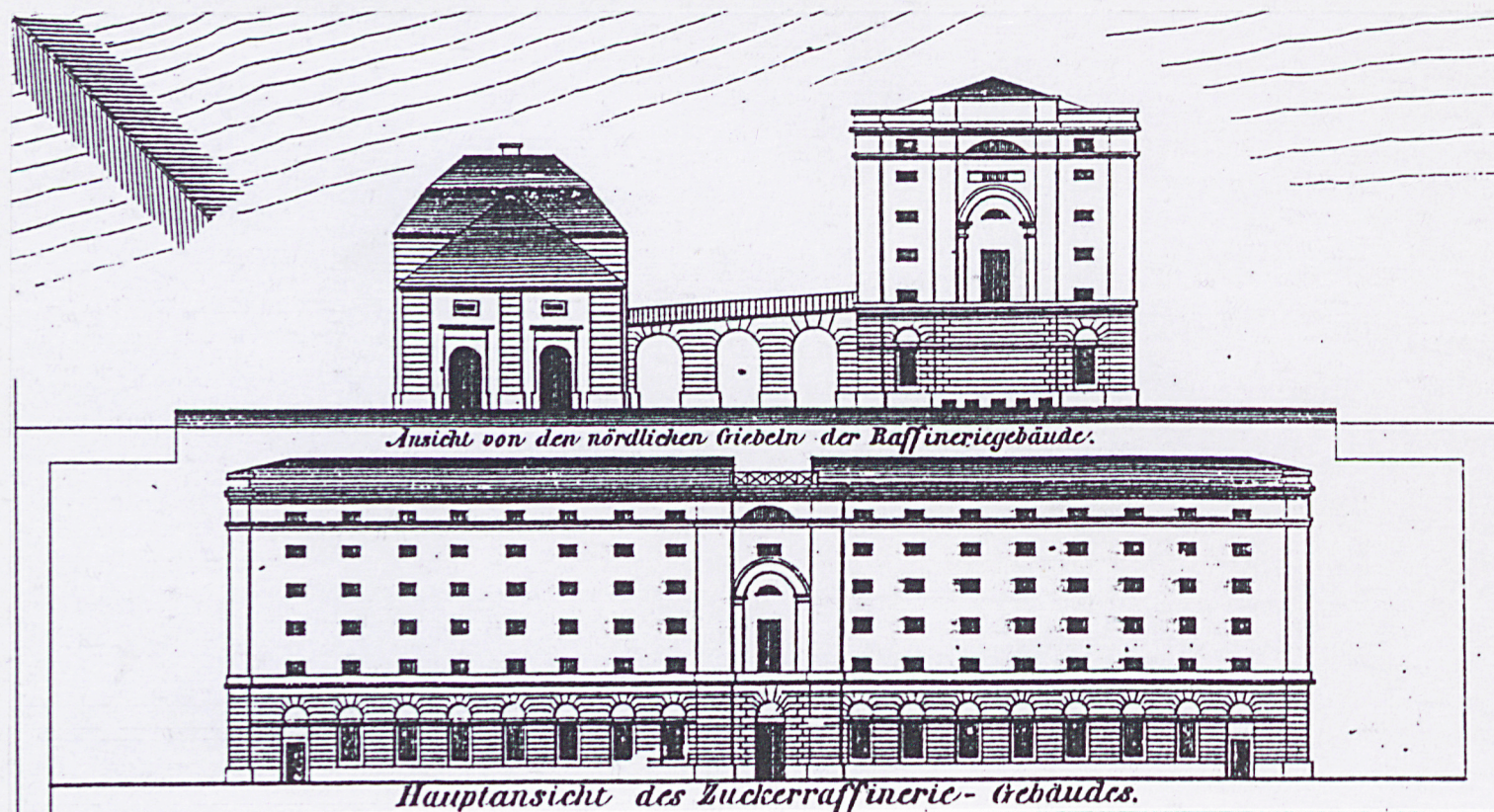

4.

1. Miejscowość... WROCŁAW
 2. Gmina... WROCŁAW, POWIAT: WROCŁAW
 3. Województwo... DOLNOSŁASKIE

4. Obiekt (nazwa jak w karcie)
RAFINERIA CUKRU,
OBECNIE MAGAZYN

5. Zawartość wkładki (nazwa materiału uzupełniającego)
DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA
IKONOGRAFIA

5.

Wkładkę założył: Artur Hryniewicz, październik 2000r.,
 (imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów:

6.

7.

8.

9.

10.

1. Miejscowość... <u>WROCLAW</u> 2. Gmina... <u>WROCLAW, POWIAT: WROCLAW</u> 3. Województwo... <u>DOLNOŚLĄSKIE</u>	4. Obiekt (nazwa jak w karcie) <u>RAFINERIA CUKRU,</u> <u>OBECNIE MAGAZYN</u>	5. Zawartość wkładki (nazwa materiału uzupełniającego) <u>DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA</u>
--	---	---

11.

12.

13.

Wkładkę założył: Artur Hryniewicz, październik 2000r. *[Signature]*
 (imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów:

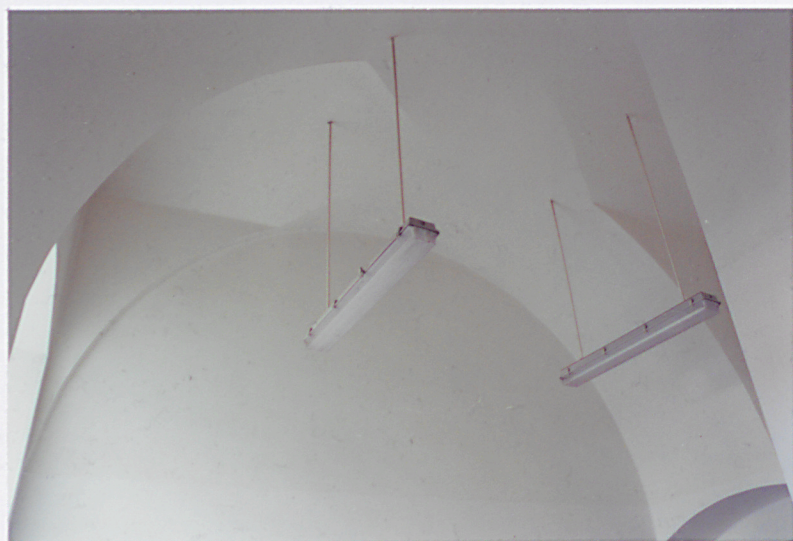
14.

15.

16.

17.

18.

1. Miejscowość... WROCŁAW
 2. Gmina WROCŁAW, POWIAT: WROCŁAW
 3. Województwo DOLNOŚLĄSKIE

4. Obiekt (nazwa jak w karcie)
RAFINERIA CUKRU,
OBECNIE MAGAZYN

5. Zawartość wkładki (nazwa materiału uzupełniającego)
DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA

19.

20.

21.

22.

Wkładkę założył: Artur Hryniewicz, październik 2000r.
 (imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów:

23.

24.

25.